

ТЕМА І. Психосоціальний стан внутрішньо переміщених осіб (дітей та їхніх батьків/опікунів): потреби та проблеми

І.І. Внутрішньо переміщені особи: визначення

Питання соціального захисту громадян, які переміщуються із зони збройного конфлікту, регулює Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб». Згідно зі статтею 1 цього Закону, **внутрішньо переміщеною особою** є громадянин України, який постійно проживає в Україні, якого змусили або який самостійно покинув місце свого проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, масових порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру.

Соціальний працівник, волонтер або інший фахівець, що супроводжує внутрішньо переміщену особу чи сім'ю з дітьми, має мотивувати їх зареєструватися. Це сприятиме усвідомленню та прийняттю їхнього статусу, а також буде підставою для отримання допомоги (соціальної, юридичної, матеріальної тощо) від державних органів та благодійних організацій, сприятиме доступу до соціальних, психологічних, медичних послуг.

І.ІІ. Зміни умов проживання, потреба в прийнятті та підтримці місцевих громад

Варто враховувати тип поселення, куди переїхали сім'ї з регіонів збройного конфлікту. Традиційно склалося так, що на сході України більша частина населення проживає в містах та селищах міського типу. Якщо при переміщенні міські сім'ї потрапили в сільські населенні пункти, це ускладнюватиме процеси адаптації сім'ї до нових умов проживання. Міським мешканцям у селі не вистачатиме мобільності, соціально-професійного спілкування. Жителі села практично позбавлені комерційних центрів дозвілля, вибору освітніх та дозвільних послуг для дітей і дорослих. Соціальний контроль за сім'ями – сильніший в селах, де всі переважно знають один одного, і важко зберігати приватність.

Ці обставини необхідно враховувати при обстеженні житлово-побутових умов проживання сім'ї. Така сім'я мусить адаптуватися до традицій нового середовища, нових порядків організації життя, загалом до нового соціокультурного простору. Досить гострою є проблема адаптації тих сімей, які переселилися з невеликих міст і селищ до м. Києва і відчують «стрес великого міста».

Вимушено переміщених осіб можна умовно поділити на дві групи за місцем проживання. **Перша** – це ті, хто проживають у так званих центрах спільного проживання (санаторії, табори, заклади соціального спрямування, гуртожитки), розділяють побут і мають «спільне життя, проблеми, радощі...». До **другої групи** належать ті, які знайшли притулок у близьких, родичів, друзів, орендують житло або отримали можливість безкоштовно проживати у «порожніх» будинках і які розсіяні у містах та сільській місцевості.

Слід враховувати, що серед внутрішньо переміщених осіб певну кількість становлять соціально уразливі категорії населення (люди з особливими потребами, похилого віку, одинокі батьки, малозабезпечені тощо), і обставини переселення посилюють фактори ризику для них.

Внутрішньо переміщені особи можуть відчувати ізолюваність і несприйняття зі сторони приймаючої громади. Це є перешкодою для побудови нових стосунків, працевлаштування за місцем переселення. Більшості з них важко чи неможливо влаштуватися на новому місці відповідно до звичних умов життя та соціального статусу. Часто їм доводиться змінювати життєві орієнтири та набувати нових як професійних, так і соціальних навичок.